

ASIA **Tietopyynnön käsitteleminen****KANTELU**

Kantelija arvostelee oikeuskanslerille 27.9.2017 osoittamassaan kantelussa terveysaseman menettelyä tietopyyntönsä käsittelyssä. Kantelija pyysi 21.9.2017 päivätyllä kirjeellä terveysasemalta itseään koskevia tietoja vuosilta 2016-2017. Hän sai jäljennöksen yhdestä käyntikerrasta (1.9.2017) ja pyytää oikeuskansleria tutkimaan, onko terveysasemalla ollut oikeus rajoittaa tietojen antamista.

SELVITYS

Kaupungin perusturvan terveys- ja sairaalapalvelujen palvelujohtaja on antanut 9.11.2017 päivätyn selvityksen.

VASTINE

Kantelija on antanut vastineen selvityksen johdosta.

RATKAISU

Oikeuskanslerin tehtävänä on muun muassa valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tätä tehtävää hoitaessaan oikeuskansleri muun muassa tutkii hänelle osoitettuja kanteluita.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n 1 momentin mukaan oikeuskansleri tutkii kantelun, jos on aihetta epäillä oikeuskanslerin valvontavaltaan kuuluvan henkilön, viranomaisen tai muun yhteisön menettelleen lainvastaisesti tai jättäneen velvollisuutensa täyttämättä taikka jos oikeuskansleri muusta syystä katsoo siihen olevan aihetta. Pykälän 2 momentin mukaan oikeuskansleri ryhtyy hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aihetta lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Asiassa hankitaan oikeuskanslerin tarpeelliseksi katsoma selvitys.

Arviointi

Kaupungin perusturvan antaman selvityksen mukaan kantelija pyysi 21.9.2017 päivätyllä kirjeellä itseään koskevia muistiinpanoja ja muita potilasasiakirjoja terveysasemalta. Alueylilääkäri teki samana päivänä päätöksen, että kantelijan tiedonsaantioikeutta rajoitetaan siltä osin, kun tiedot voisivat heikentää hänen mielenterveyttään. Selvityksen mukaan kirjallista päätöstä ei tehty, mutta kantelija sai hänelle toimitettujen tietojen mukana alueylilääkärin vapaamuotoisen päätöksen perusteluineen.

Kaupungin perusturva katsoo selvityksessään, että kantelijaa hoitaneella terveyskeskuslääkärillä ja vastaavalla alueylilääkärillä oli perusteltu syy kieltäytyä tiettyjen potilastietojen luovuttamisesta kantelijalle, koska kantelijan psyykkisen kunnon katsottiin olevan epävakaa. Kyseisen arvion teki häntä hoitanut terveyskeskuslääkäri. Selvityksen mukaan kaupungin perusturva menetteli asiassa henkilötietolain 27 §:n ja hyvän hallintotavan mukaisesti. Selvityksen mukaan kantelijalle olisi kuitenkin tullut toimittaa kirjallinen päätös kieltäytymisestä perusteluineen. Tältä osin perusturvan menettelyssä on selvityksen mukaan ollut parannettavaa.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (potilaslaki) 3 §:n 2 momentin mukaan potilaalla on oikeus laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon.

Potilaslain 5 §:n 3 momentin mukaan potilaan oikeudesta tarkastaa häntä itseään koskevat potilasasiakirjoissa olevat tiedot on voimassa, mitä henkilötietolain (523/1999) 26–28 §:ssä säädetään. Potilaan oikeudesta tietojen saantiin on lisäksi voimassa, mitä siitä säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 ja 12 §:ssä.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (julkisuuslaki) 11 §:n 1 momentin mukaan hakijalla, valittajalla sekä muulla, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee (*asianosainen*), on oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Pykälän 2 momentissa säädetään rajoituksista asianosaisen tiedonsaantioikeuteen.

Julkisuuslain 12 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada tieto hänestä itsestään viranomaisen asiakirjaan sisältyvistä tiedoista 11 §:n 2 ja 3 momentissa säädetyn rajoituksen, jollei laissa toisin säädetä.

Julkisuuslain 14 §:ssä säädetään asiakirjan antamisesta päättämisestä. Pykälän 3 momentin mukaan jos virkamies tai muu 2 momentissa tarkoitettu henkilö kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on: 1) ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy; 2) annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi; 3) tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi; sekä 4) annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista.

Julkisuuslain 33 §:n perusteella viranomaisen lain perusteella tekemään päätökseen ja oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Henkilötietolain 26 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus tiedon etsimiseksi tarpeelliset seikat ilmoitettuaan saada tietää, mitä häntä koskevia tietoja henkilörekisteriin on talletettu tai, ettei rekisterissä ole häntä koskevia tietoja.

Henkilötietolain 27 §:ssä säädetään tarkastusoikeuden rajoituksista. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan 26 §:ssä tarkoitettua tarkastusoikeutta ei ole, jos tiedon antamisesta saattaisi aiheutua vakavaa vaaraa rekisteröidyn terveydelle tai hoidolle taikka jonkun muun oikeuksille. Pykälän 2 momentin mukaan jos vain osa rekisteröityä koskevista tiedoista on sellaisia, että ne 1 momentin mukaan jäävät tarkastusoikeuden ulkopuolelle, rekisteröidyllä on oikeus saada tietää muut hänestä talletetut tiedot.

Henkilötietolain 28 §:ssä säädetään tarkastusoikeuden toteuttamisesta. Pykälän 2 momentin mukaan rekisterinpitäjän on ilman aiheutonta viivytystä varattava rekisteröidylle tilaisuus tutustua 26 §:ssä tarkoitettuihin tietoihin tai annettava tiedot pyydettyä kirjallisesti. Jos rekisterinpitäjä kieltäytyy antamasta tietoja, hänen on annettava tästä kirjallinen todistus. Todistuksessa on mainittava myös ne syyt, joiden vuoksi tarkastusoikeus on evätty. Tarkastusoikeuden epäämisen veroisena pidetään sitä, että rekisterinpitäjä ei ole kolmen kuukauden kuluessa pyynnön esittämisestä antanut kirjallista vastausta rekisteröidylle. Rekisteröity voi saattaa asian tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi.

Hallintolain 7 §:stä ilmenee hallinnon palveluperiaate. Pykälän 1 momentin mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita.

Hallintolain 8 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa

Kantelija on terveysasemalle toimittamassaan tietopyynnössä pyytänyt, että hänelle lähetetään hänestä ja hänen käynneistään terveysasemalla vuosina 2016-2017 laaditut muistiinpanot (epi-kriisit yms.). Pyyntö on nähdäkseni ollut ennemminkin julkisuuslain mukainen asiakirjapyyntö, mutta sen on voinut tulkita olevan myös henkilötietolain mukainen tarkastuspyyntö. Mikäli terveysasemalla oli epäselvyyttä siitä kumman pyynnön kantelija oli tehnyt, olisi asiaa hallinnon palveluperiaatteen ja viranomaisella olevan neuvontavelvoitteen perusteella tullut tiedustella kantelijalta.

Kantelija ei ole saanut kaikkia pyytämiään tietoja. Mikäli kantelija teki julkisuuslain mukaisen asiakirjapyynnön, olisi hänelle tullut antaa julkisuuslain 14 §:n 3 momentissa tarkoitettu ohjaus mahdollisuudesta saattaa asia viranomaisen ratkaistavaksi.

Kantelija on saanut hänelle toimitetun asiakas- ja potilastietojaan koskevan asiakirjan mukana myös tiedon hänen tietoihinsa 21.9.2017 tehdystä merkinnästä, jossa todetaan muun muassa seuraavaa: Päihde- ja mielenterveystaustan vuoksi ja koska hiljakkoin ollut lääkintöyksikkö, lähetän potilaalle viimeisimmän asiakirjamerkinnän, jossa otettu kantaa ajokorttiasiaan perusteluineen. Merkintä on päivätty ja allekirjoitettu. Merkinnästä ei ilmene täysin yksilöidysti henkilötietolain 27 §:n mukaista perustetta sille, miksi hänelle ei ole annettu kaikkia hänen pyytämiään tietoja. Merkintä on ilmeisesti tehty kantelijan potilasasiakirjoihin eikä sitä ole tarkoitettu henkilötietolain 28 §:n 2 momentissa tarkoitetuksi todistukseksi. Merkinnässä ei ole myöskään ohjattu kantelijaa siitä, että hän voi saattaa asian tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi. Hyvä hallinto ja hyvä tietojenkäsittelytapa olisi edellyttänyt, että asian jatkokäsittelymahdollisuudesta olisi ilmoitettu kantelijalle.

Totean, että edellä mainittuja julkisuuslain ja henkilötietolain mukaisia menettelyjä on tärkeää noudattaa, koska niissä on kysymys tiedon pyytäjän ja tarkastusoikeuden käyttäjän oikeusturvasta. Julkisuuslain mukaisen tietojen epäämistä koskevan viranomaisen päätöksen voi saattaa hallinto-oikeuden tutkittavaksi ja tarkastusoikeuden epäämistä koskevan asian voi saattaa tie-

tosuojavaltuutetun käsiteltäväksi. Totean, että kantelijalla on ollut oikeus saada joko julkisuuslain 14 §:n 3 momentin mukainen ohjaus tai henkilötietolain 28 §:n 2 momentin mukainen kieltäytymistodistus jatkokäsittelyä koskevine ohjauksineen siltä osin, kun hänelle kieltäydyttiin antamasta häntä koskevia tietoja.

Siltä osin kuin kantelija on pyytänyt kannanottoani siihen, onko terveysasemalla ollut oikeus rajoittaa hänen tiedonsaantioikeuttaan, totean, että asiassa ovat käytettävissä edellä mainitut julkisuuslain ja henkilötietolain mukaiset menettelyt asian arvioimiseksi. Sen vuoksi en ota kantaa tähän asiaan. Kantelija on oikeuskanslerille osoittamassaan kantelussa, joka on selvityspyynnön mukana toimitettu kaupungin perusturvalle, uudistanut tietopyyntönsä terveysasemalle. Katsonkin, että terveysaseman tulisi, mikäli se ei ole vielä käsitellyt kyseistä tietopyyntöä, käsitellä kantelijan tietopyyntö uudelleen ottaen huomioon edellä lausuttu.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Terveysasema ei ole kantelijan 21.9.2017 tekemän pyynnön johdosta antanut hänelle kaikkia hänen pyytämäänsä tietoja. Kantelijalle ei ole annettu julkisuuslain 14 §:n 3 momentin mukaista tietoa mahdollisuudesta saada asiassa muutoksenhakukelpoinen viranomaisen antama päätös tai henkilötietolain 28 §:n 2 momentin mukaista kieltäytymistodistusta, jossa häntä olisi ohjattu mahdollisuudesta saattaa asia tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi. Menettely ei siten ole ollut lainmukaista. Kiinnitän terveysaseman huomiota julkisuuslain 14 §:n säännöksiin asiakirjan antamisesta päättämisestä ja henkilötietolain 28 §:n säännöksiin tarkastusoikeuden toteuttamisesta.

Lisäksi toimitan kantelijan kantelukirjoituksen terveysasemalle siitä ilmenevän tietopyynnön käsittelemiseksi, mikäli terveysasema ei ole vielä tietopyyntöä käsitellyt.

Kantelu ei ole antanut aihetta muihin toimenpiteisiini.

Apulaisoikeuskansleri

Kimmo Hakonen

Esittelijäneuvos

Marjo Mustonen

OIKEUSKANSLERINVIRASTO
